

tehnologije, CD-i i Internet, kojima se tema izložbe povezuje sa svakodnevnim iskustvom.

Uza sve razlike koje su pokazala izlaganja i diskusije, svi sudionici su potvrdili potrebu redefinicije metoda i ciljeva edukacije. Postmoderni diskurs o umjetnosti doveo je u pitanje muzeje umjetnosti kao posvećena mjesta apsolutnih istina i vrijednosti unutar povijesti umjetnosti /povijesti stilova. Muzeji postaju, ili bi trebali to biti, mjesta otvorenosti, istraživanja, kritičkog razmišljanja i doživljavanja umjetnosti. U ostvaranju takvog muzeja neophodno je prevladati i jaz između kustosa i edukatora. Novi mediji i tehnologije pružaju nove pogodnosti, ali su muzeji još u traganju za optimalnim korištenjem njihovih specifičnosti u svrhu edukacije. Zanimljivo je da su mnoga izlaganja otklonila uporabu termina "vizualna pismenost" zbog njegova neprecizna i neodređena značenja.

Simpozij Aktivno oko kao jedan od rijetkih međunarodnih skupova usmjerenih na specifične probleme edukacije u muzejima moderne i suvremene umjetnosti, bio je mjesto korisne razmjene ideja i iskustava.

Za nas iz krajeva u kojima se još uvijek treba boriti za pravo i mogućnost stalnih muzejskih postava djela moderne i suvremene umjetnosti, simpozij je bila iznimna prilika za "edukaciju edukatora", za upoznavanje s dugogodišnjom i uhodanom međunarodnom muzejskom praksom i njenim teoretskim promišljanjima.

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA O KONZERVACIJI I REVITALIZACIJI VERNAKULARNE ARHITEKTURE I GODIŠNJA SKUPŠTINA ICOMOS-ClAV Tajland, Bangkok, 13.-18. svibanj 1997.

Ksenija Marković

Ministarstvo kulture

Državna uprava za zaštitu kulturne baštine

Konzervatorski odjel

Zagreb

Medunarodnoj konferenciji posvećenoj konzervaciji i revitalizaciji vernakularne arhitekture u Bangkoku, održanoj 13.-18. svibnja 1997., prisustvalo je 130 stručnjaka, pretežno povjesničara umjetnosti, arhitekata i etnologa tj. antropologa iz Tajlanda, Japana, Kambodže, Laosa, Malezije, Singapura, Australije, SAD-a, Kanade, Njemačke, Grčke, Norveške, Finske, Nizozemske, Švicarske, Mađarske, Rumunjske i Hrvatske.

Na skupu su prezentirana 34 rada koja pokazuju raznolikost kultura i kontinenata, te različite aspekte istraživanja i iskustava. Rad konferencije bio je podijeljen unutar nekoliko sesija, od kojih je svaka imala otprilike pet referata s općom temom konzervacije i revitalizacije vernakularne arhitekture; u prilogu je popis referenata i referata.¹

Konferencija je održana u organizaciji Ministarstva prosvjete Tajlanda, Odjela za lijepe umjetnosti. Bio je primjetan velik broj stručnjaka arhitekata s Arhitektonskog fakulteta Rangsit iz Bangkoka. Uvodne misli izrekli su generalni direktor Odjela lijepih umjetnosti, gosp. Somkid Chotigavanit, zamjenik ministra prosvjete i dekan Arhitektonskog fakulteta prof. dr. Ruangsak Kantaputra.

Najveći broj izlaganja bio je posvećen tajlandskoj tradicijskoj arhitekturi, mogućnostima očuvanja i zaštite postojeće vernakularne arhitekture, npr. Phuket naselja uz more, kao i kreiranju novih oblika koji se osnivaju na tradicionalnim modelima. Istaknuta je uloga turizma kao gospodarske grane koja podržava očuvanje mjesta i značaj kulturne i prirodne baštine, ali i njegov negativni utjecaj.

Na primjeru iz Nizozemske i Malezije vidjeli smo način dokumentiranja vernakularne arhitekture u okviru studentske prakse, očuvanje vernakularne arhitekture u Švicarskoj i Grčkoj, te primjer međunarodne suradnje pri spašavanju ruralnog arhitektonskog naslijeđa u Transilvaniji. Vrlo je zanimljiv bio prilog Georga Woolstona iz Finske o senzibilizaciji i stimulaciji

povećanja budnosti, svijesti prema očuvanju vernakularne arhitekture, kao i izlaganje Keryja Eng Suna iz Kambodže, čija zemlja iza rata, kao i naša, ima slične zadatke u rješavanju problematike očuvanja vernakularne arhitekture.

Hrvatska kao zemlja kulturno-povijesno između Mediterana i srednje Europe, uz referat o očuvanju drvenih dvora, tj. dvora Alapić u Vukovini (kraj Velike Gorice), bila je predstavljena zbornikom radova "Obnova i očuvanje hrvatske pučko-graditeljske baštine" / "Reconstruction and Conservation of Popular Croatian Architectural Heritage" – knjigom koja je zainteresirala veći broj prisutnih.

"Različitost ideja i iskustava je dokaz bogatstva, začudne, udivljenja vrijedne, katkada zbunjujuće, zbog niza varijeteta, dinamične prirode izražaja naših naroda kroz vernakularnu arhitekturu. Raznolikost izloženih ideja i iskustava, katkada, na žalost, odražava mnoge nezavršene radove koji su nas prerasli u našoj evaluaciji, dokumentaciji kao i naporima za očuvanjem. Ali kao što će se akt zaštite u fizičkom prostoru nastaviti, naši napori će slijediti proces očuvanja", jedan je od zaključaka konferencije

Iako je plodnije čitati svaki vrijedan prilog koji se sudionici konferencije u cijelosti iznijeli, neke zajedničke ideje koje su izražene bit će ukratko iznesene. Često se javlja u diskusijama pitanje vernakularne arhitekture. Definicija i koncept vernakularne arhitekture je raznolik i nije ograničen. Ipak, postoje zajedničke reference kao npr. da je vernakularna arhitektura izraz kraja, društva i ekonomskog konteksta. Katkada ti činioci proizvode varijacije i stilove, kao što su bili primjeri izneseni tijekom konferencije.

Najosnovniji je geografski kontekst i okoliš koji utječu na vernakularnu arhitekturu. Tradicionalno, vernakularni stilovi limitirani su materijalima koji se nalaze na dohvata ruke, ali gradi se i postindustrijskim dobrima. Vještine obrta kao i upotrebljene sprave, alat i pomagala utječu na strukturu koji gradimo kao i način na koji gradimo – da li je to putem zidarstva ili preko kompjutera, da li upotrebljavamo uvozne čavle npr. ekonomski kontekst može odrediti je li to struktura dvora, seljačke kuće, dućana, staje za krave, kuće duhova, kapele ili crkve.

Društvena, duhovna vjerovanja i tabui vode obrtniku izrazu logične i suptilne ljepote i sklada. Sudionici skupa imali su priliku razmijeniti svoja iskustva u zaštiti. Niz projekata u različitom opsegu bio je iznesen počevši od izbora i inventariziranja struktura, restauracije jedne građevine do restauracije i očuvanja cijelih sela.

Kod inventariziranja i evaluacije važan je odabir. Važno je razviti patronažne strategije. Napori za očuvanjem diljem svijeta predstavljeni su raznim stupnjevima, razinama. Radi se o suradnji na razini nacionalnog zakonodavstva, suradnji s internacionalnim organizacijama, suradnji s lokalnom upravom,

konzervatorima, svjetovnim ili religijskim vođama, a najvažnija je pri tom suradnja s lokalnim zajednicama. S tim u svezi uvijek se naglašavala važnost i potreba da se stanovnici upoznaju s procesom zaštite i očuvanja i obvežu na očuvanje. Strategije u procesu uključivanja stanovnika u zaštitu i očuvanje razlikuju se i polaze od predstavljanja vrijednosti kulturne baštine, edukacije do financijske potpore. Kao činilac uspješne i dugotrajne zaštite zajednica može biti fundamentalni činilac cijelog procesa.

Za vrijeme konferencije Comite International d'Architecture Vernaculaier (CIAV) održao je svoj godišnji sastanak 14. svibnja. Uz promatrače radu je prisustvovalo 20 članova. Predstavljeno je glasilo CIAV-a, aktivnosti CIAV-a na Internetu, progres kompilacije bibliografije o vernakularnoj arhitekturi. Sudionici su prihvatili odluku da se kratkim izvještajem obrate sudionicima konferencije, sa sugestijama i preporukama za buduće aktivnosti zemlje domaćina kao i zemalja u regiji.

Uz prekrasne dija pozitive i video-filmove, te fotografije vernakularne arhitekture iz cijelog svijeta, sudionici konferencije imali su priliku vidjeti Nacionalni muzej u Bangkoku, svetište Emerald Bude u Velikoj palači u Bangkoku. Sudionici skupa bili su pozvani na izlet nedaleko od Bangkoka vidjeti nekadašnju i sadašnju vernakularnu arhitekturu. U taj program bio je uključen posjet povijesnom gradu svjetske baštine Ayutthayai te se uočilo značenje koje ima javnost na očuvanje povijesnih mjesta i vernakularnu arhitekturu. Posjetili smo Ratchaburi, Samutssongkhram i Petchaburi pokrajinu te nacionalne manjine, ploveće tržnice Damnoen Sanduak, voćnjake i plantaže kralja Rame II., kraljevski paviljon Phra Nakhorn Khiri u kontekstu vernakularne arhitekture.

Možemo zaključiti da značenje vernakularne arhitekture ne završava na lokalnim i nacionalnim granicama. Ono se ističe ne samo u odnosu prema nacionalnoj kulturi već i prema zajedničkoj baštini svijeta. Vernakularna arhitektura može biti arhitektura ruralnog i urbanoga krajolika, naselja, hramova i svetišta. Kao što je netko već rekao u referatima, vernakularna arhitektura je akumulacija iskustava mnogih generacija, dizajn vernakularne arhitekture proistječe iz duge tradicije životnih stilova. Naš cilj je naći put prema očuvanju vernakularne arhitekture svijeta za buduće generacije.